

Åsbo kyrka

58.2403, 15.1087

Kyrkan uppfördes ursprungligen under 1100-talet. På 1400-talet när kyrkan blivit för liten byggdes den ut åt öster, samtidigt som man lät uppföra en ny sakristia. Kyrkorummet försågs också med tre lika stora kryssvalv.

Då planer för en utbyggnaden tog fart i mitten av 1700-talet visade planen en ritning där kyrkan hade torn i väster och korsarmar i norr och söder. General Fredrik von Rosen lovade att stå för byggkostnaderna på det villkoret att allmogen hjälpte till med jobbet. Bönderna ansåg att det var motbjudande att resa ett torn och onödigt att bygga två korsarmar. De vägrade därför att köra fram material till tornet.

Murarmästare Fuldt från Linköping tyckte att planen för utbyggnaden var vacker men ansåg att det skulle bli för dyrt att utföra. Han gjorde då ett utkast till norra korsarmen, som sedan blev byggd efter hans förslag. Samtidigt förlängdes sakristian, kryssvalven ersattes av brädtunnvalv, murarna höjdes och fönstren gjordes större.

Det finns omskrivet att murbruket tillreddes av lera, sand och kalk och blandades med halm och ormbunke. Sten och trä hämtades på Ribbings marker. Timret forslades till Huru sågkvarn. Under fem sommarveckor 1749 lyckades man bryta ned valven och delar av norra muren, mura upp korsarmen, höja gamla kyrkans murar cirka 75 cm samt slå brädtunnvalv över kyrkorummet. Byggnadskostnaderna år 1749 uppgick till 1.164 daler kopparmynt.

Efter att klockstapeln blåst ner i en storm 1774 ville man låta uppföra en ny stapel, men en lag från 1759 sa att man skulle undvika att bygga klockstaplar av trä och i stället flytta in klockorna i stentorn. Man påbörjade därför byggandet av tornet och murade upp det cirka sex meter innan vinterkölden satte in. Sedan dröjde det till 1775 innan stentornet stod klart - ett årtal som står att läsa på västra tornmuren.

I klockvåningen finns en storklocka gjuten 1586 och omgjord 1749 i Norrköping, samt en lillklocka gjuten 1624 och omgjuten i samband med tornbygget.

Högst upp på östra murens gavel står B 1181. Det betyder att kyrkan är byggd 1181, det år då första stenkyrkan enligt tradition invigdes. Nedanför står det R 1847. R. Står för reparerad och anger tidpunkten då murar, valv och fönsteröppningar fick sin nuvarande form.

Genomgripande restaureringar genomfördes även senare under 1800-talet och på 1900-talet.

Altaruppsatsen innehåller två altartavlor. Det är dels en altartavla skämt av Beata Sparre 1771 och målad av Carl Brusell från Hjo, en kopia av Georg Schröders berömda nattvardsmålning i Drottningholms slottskyrka, och dels en tavla från 1848, "Korsnedtagelsen", målad av hovmålaren David von Krafft och skänkt av Gustaf Burén, ägare till Laggarp.

På den södra korväggen finns en gravhäll från 1623 tillhörande Johan Germundsson Somme.

Det äldsta inventariet i kyrkan är dopfunten i sandsten som är från 1200-talet, som tillhör den så kallade Grännatypen, varav det finns fem kända exemplar kvar idag.

På södra långhusväggen hänger två äldre helgonbilder skurna i ek. Dels en piëtabild från 1400-talet, det vill säga den sörjande Maria med Jesu kropp över knät, och en Anna själv tredjeskulptur från 1500-talet, en skulptur föreställande Marias moder Anna, jungfru Maria och Jesusbarnet. Färgerna är påmålade 1938.

Tavla som hänger över ingången till sakristian, invid predikstolen är över Märta Somme, utförd 1649 av Johan Werner. Det är det äldsta porträtt av en kvinna som levtt och verkat i Åsbo. Iförd änkedräkt knäböjer Märta Somme invid den korsfäste Kristus.

Patronus Gabriel Ribbings änka Beata Sparre på Strålsnäs skänkte 1764 en predikstol, tillverkad av Anders Norberg som hade predikstolen i Malexander kyrka som förlaga.

Överst på baldakinen tronar pelikanen som matar sina ungar med blod från sitt eget bröst – en symbol för Kristus som offerar sig för oss. Utsmyckningar gjordes av Carl Brusell.

Och det stora triumfkrucifixet av ek som hänger ovanför den norra ingången till sakristian är från 1300-talet.

Den nuvarande orgeln är från slutet av 1930-talet byggd av Setterquist & Son i Örebro men har en fasad som hör till en tidigare orgel från 1867. Redan i mitten av 1600-talet finns omnämnt att kyrkan hade ett orgelpositiv, men den första orgeln inköpte man 1789 från Ekeby kyrka, skänk av dåvarande patronus C D Burén.

Av kyrkans gamla silveruppsättning finns inte mycket kvar. Natten mellan 23 och 24 maj 1851 bröt sig tjuvar in i sakristian och tog allt silver och ett stort belopp pengar. Då försvann nattvardskärl, dopskål och brudkrona. Dessa hittades aldrig.

Källor:

Pdf: "Åsbo kyrka - Kulturhistorisk inventering". Östergötlands länsmuseum delrapport 2006. Jessica Åkeson vid Östergötlands länsmuseum.

Informationsblad: "Åsbo kyrka - en kort beskrivning". Anette Vibeke.